

УДК 101.1::316.3-05:62

І. Муратова, канд. філос. наук, доц., докторант
Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", Київ, Україна
e-mail: muratova1041@gmail.com, ORCID 0000-0001-6203-4300

СОЦІАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ І ВІДНОСИНИ ІНДИВІДІВ У СКЛАДІ ТЕХНОЛОГІЇ

Розкрито технологію як людську діяльність, у якій люди вступають у таку взаємодію один з одним і створюють такі відносини та соціальні зв'язки, які опосередковані технічними засобами і забезпечують успіх у процесі реалізації спільної мети. Для подолання обмежень вузькоспеціалізованих уявлень про технологію дослідження засноване на наукових методах і теоретичних засадах соціальної філософії. Використано підхід до технології як до універсального принципу соціальної, а не лише виробничої практики. Доведено необхідність філософського відображення іманентного зв'язку, який існує між технологією і соціальністю. Запропоновано розуміння технології як єдності науково-технічних засобів та форм соціальних взаємодій у суб'єктивній практиці та об'єктивації людських задумів і цілей.

Вступ. Вплив новітніх технологій на розвиток особистості та суспільства у XXI столітті є загальноновизначним. У наш час усі види соціальної взаємодії залежать від hi-tech (наприклад, цифрових пристроїв). Всі згодні, що сучасні технології визначають соціальні зміни, історичні перетворення, цивілізаційні проекти. Глобальні суспільні стратегії в цілому, як і курс України на реструктуризацію економіки зокрема, пов'язують з впровадженням наукових знань і наукомістких технологій. Проте філософські дослідження технології як соціального явища або історичного чинника малочисельні. Зазвичай технологія є предметом інженерних, конструкторських, прикладних і подібних спеціальних досліджень, але все ще не має статусу соціально-філософської категорії. Водночас зміст поняття "технологія" давно вийшов за економічні, промислові, виробничі межі та дедалі розширюється. Цей термін активно вживається сьогодні в різних значеннях і контекстах: від побутового (наприклад, технології здорового сну) до високоінтелектуального (наприклад, цифрові технологічні платформи). Науковці все частіше дискутують про соціальні, політичні, освітні, культурні технології тощо. І можна сказати, що використання цього концепту стало універсальним. Але його загальний інтегрований вміст лишається недостатньо осмисленим на соціально-філософському рівні. Як правило, у фокус дослідницької уваги потрапляють наступні соціальні аспекти технології: інформаційне суспільство; комп'ютеризація; екологічні проблеми; соціальна оцінка техніки; менеджмент інновацій; прориви в медицині, бізнесі, економіці; нові освітні технології; глобальні комунікації тощо.

Інформаційні, космічні, військові, транспортні, аграрні, промислові, соціальні та ін. технології узвичаїлось розглядати як відокремлені – одна поруч з іншою і незалежно від неї. А разом на них дивляться як на множину елементів, просту сукупність чи деякий конгломерат, таку собі адитивну сумачку складових, охоплених спільною назвою. Актуальною за цих умов є проблема подолання вузько-спеціальних трактовок, популістських ідеологем та рутинних уявлень про сучасні технології та інновації, вивчення і осмислення їх як рушіїв соціальних зсувів та історичних трансформацій, з'ясування науково-теоретичних основ управління ними з метою свідомого гуманістичного спрямування науково-технічного прогресу. Для цього необхідно виявити залежність соціальних зв'язків, форм суспільної взаємодії від технологічного чинника в історичному поступі. Розкриття технології у такому ключі є дослідницьким завданням цієї статті.

Аналіз останніх досягнень. Останнім часом з'явилися праці, спрямовані на з'ясування меж філософії та інженерії, розширення зв'язків між ними [1]. Протягом останніх десятиліть автори часто звертаються до етичних питань при розгляді наслідків технології; деяких

проблем моралі та відповідальності у різних галузях застосування технології [2]. Трансформації суспільного та індивідуального буття людини під впливом сучасних технологічних інновацій, а саме: зміни характеру і розподілу праці [3], якості та кількості трудових ресурсів, їх мобільності та зайнятості [4], соціальні ризики [5] тощо стали предметом досліджень окремих авторів. Такі дослідники, як Едвард Денісон, Саймон Кузнец, Солоу, Харрод [6] запропонували різні моделі технічного прогресу у зв'язку з економічним зростанням, але не пов'язані з соціальним прогресом. Соціально-філософський напрям дослідження технології представлений роботами В.М. Князева [7], В.М. Розіна [8; 9; 10]. В окремих працях [11] розгляд історії технології виходить за рамки галузей прикладних наук та технічних ресурсів [12; 13] і включає в себе історію всіх матеріальних та ідеальних сфер діяльності людства в історії суспільства. Проблеми технологічного застосування науки та технічної експансії з цілями, визначеними імперативами економічної боротьби чи війни досліджені Б. Стіглером [14].

Презентація основних положень дослідження. Прослідкуємо генезис технології на історичних фактах розвитку суспільного виробництва, у якому технологічні зв'язки вперше конституїються і усвідомлюються. А в подальшому подібна "технологізація" відбувається у всіх сферах людської діяльності. Варто при цьому зауважити, що категорія "суспільне виробництво" виражає не лише економічну сферу життя суспільства, але це життя загалом, всю соціальну систему в її цілісності, тому вона є соціально-філософською за рівнем узагальнення. Індивіди виробляють у суспільстві не лише блага, але саму соціальну реальність, суспільність, своє буття, історичну дійсність. Суспільним виробництвом є у тому розумінні, що воно постає як сумісно-розділене для багатьох індивідів, як система їх соціальних взаємовідносин, форма співпраці, співробітництва (якщо поки абстрагуватись від того, за яких конкретних історичних умов, у який спосіб і з якою метою). Тож з'ясуємо, чи будується порядок цих відносин, характер суспільного зв'язку індивідів за певною технологією взаємодії.

Якщо дослідити ремесло, мануфактуру та машинне виробництво як фази поставання взаємодії людей у певний спосіб, то засіб організації їх взаємин у процесі створення соціальних умов життя можна розглядати як технологію. Ці способи спільної діяльності людей історично розгортаються і послідовно змінюються: кожний попередній у своєму наступнику. Цей процес генералізації технології генерує розвиток соціальних форм, просуває прогрес пізнання і знання до наукового рівня, до формування наукових теорій і методів, до виявлення єдності законів руху природи і суспільства. На нашу думку, технологія постає у цьому сходженні як зв'язок технічної системи зі способами взаємодії індивідів, як

відповідність форм їх відносин засобам їх діяльності, включаючи наукові знання, відкриття та винаходи. Такий підхід дозволяє розуміти технологію як універсальний, а не лише виробничий принцип суспільної практики. У цьому сенсі вона становить концентрований результат, висновок і резюме розвитку та досягнень всієї матеріальної та духовної культури історії людства. І оскільки технологія є таким інтегрованим історичним результатом, вона чинить потужний вплив у всіх сферах життєдіяльності сучасного суспільства. Прослідкуємо дещо детальніше ці історичні фази.

Розподіл праці в загальному сенсі – це розкладання процесу виробництва на його особливі етапи та розбиття людської діяльності на різні часткові операції, кожна з яких є складнішою чи простішою, але необхідною для повного виробничого циклу. Відповідно до цього розподіляються і займають певне місце у процесі діяльності окремі індивіди та їх спеціалізовані групи. Отже кожен етап розвитку суспільного виробництва (ремесло, мануфактура, крупна промисловість або машинне виробництво) пов'язаний з певним поділом праці, тобто оформлений певними відносинами.

В історичних умовах, коли базисом виробництва є ремесло, виконання окремих операцій залежить безпосередньо від особливостей кожного окремого робітника – його індивідуальної сили, спритності, швидкості та впевненості, його досвідченості та вміння орудувати своїм інструментом. Знаряддя праці ремісника є ручними і сприймаються як продовження тіла самого майстра з усіма його особливостями; як слуги чи органи, що виконують лише його волю і накази. Тому зв'язок приладдя з ремісником, його індивідуальністю, характером, специфічною вправністю, спеціалізованою силою вважається загадковим, бо інструмент і людина знаходяться у таємному зв'язку, щільній відповідності та взаємозалежності. Легендарними є перекази, наприклад, про якість знаряддя, яке могло творити дива, виробляти якийсь витвір виключно в руках одного-єдиного майстра, якому воно належало і було призначене вищими силами. Технічний базис такого виробництва є неусвідомленим, вузьким у тому сенсі, що передбачає таємниці (*mystères*) ремесла, секрети майстерності. Отриманий індивідуальний практичний досвід, магічні чи обрядові дії, рецепти тощо відіграють важливу роль у ремеслі. Відокремлені самотійні види такого виробництва залишаються загадкою навіть для тих, хто є втаємниченим у них, тобто професійно посвячений в кожну галузь і володіє емпіричними прийомами своєї справи. Науково-теоретичні знання тут не мають ніякого значення і не визначають способи виготовлення ремісничого продукту, бо ґрунтуються на використанні ручних інструментів, специфічному пристосуванні майстра до виконання операцій за допомогою свого індивідуалізованого інструментарію. Тобто цикл виробництва продукції повністю виконується одноосібно кожним з окремих і самотійних виробників. Цехові організації ремісників, що об'єднували членів, приналежних до одного або кількох близьких ремісничих фахів, були закритими корпоративними спілками. Як форми самоврядування вони усіляко боронили привілеї свої членів і діяли в межах компетенцій професійно-суспільних органів. Така організація соціальних зв'язків була створена саме економічно самотійними виробниками.

Зовсім інша справа – методи виробництва на базі крупної машинної індустрії, викликані промисловим переворотом, і відповідні форми соціальності. Машина з'являється не просто як технічний пристрій, але як певний спосіб організувати роботу працівника сумісно з іншими, певним чином згуртувати, об'єднати індивідів у

єдину суспільну продуктивну силу. Перехід від ремесла до індустріального виробництва на основі машин відбувається через мануфактуру, яка вже відрізняється від ремесла специфічним з'єднанням працівників один з одним в залежності від послідовності виробничих операцій і порядку застосування в них засобів виробництва, що принципово змінює технічну систему і підвищує продуктивність праці.

Тобто мануфактура у своїй найбільш розвиненій формі – це виробнича система, органами якої є люди, організовані у певний спосіб. В умовах мануфактурного виробництва машина існує поруч або поряд з поділом праці, тобто не визначає його порядок. Мануфактура лише спорадично, час від часу свідомо звертається до вживання машин, у той час як ручні знаряддя праці та ремісничий принцип продукування залишаються її базисом. В силу того, що організація мануфактури ще не ґрунтується на машинному принципі, вона не досягає справжньої технічної єдності на власній основі.

Кожен окремий спеціальний процес, через який проходить обробка продукту в мануфактурі, повинен бути виконаний як часткова реміснична робота. Майстерність ремісника залишається основою процесу мануфактурного виробництва і кожен робітник пристосовується виключно до виконання однієї часткової функції. Прийоми технічної майстерності досягаються виключно на шляху досвіду і ґрунтуються на вправності та віртуозності часткових робітників. Методи і алгоритми виробництва ще не базуються на знанні об'єктивних законів і не розробляються наукою. Лише з перетворенням мануфактури на машинне виробництво досягається та дійсна технічна єдність, яка передбачає технологічний принцип організації процесу продукування і поділу праці.

Отже, дійсна технічна єдність як технологічний принцип є результатом перетворення мануфактури на машинне виробництво. Коли машина стає основою виробничого процесу, то він може здійснюватися тільки силами усупільненої, спільної праці. Технічна єдність, якої вимагає застосування машин сукупним робочим, полягає у розділенні процесу виробництва на необхідні, послідовно пов'язані одна з одною, складові фази, через які проходить перетворення сировини, матеріалів і предмету праці за об'єктивними законами руху. Отже, кооперативний характер самої праці стає тут технічною необхідністю, яку диктує об'єктивна послідовність етапів і порядок виробничого застосування машин.

Машина як основа процесу виробництва – це така матеріальна форма існування засобу праці, яка обумовлює заміну людських сил силами природи, заміну емпіричних рутинних прийомів свідомим застосуванням у виробництві наукових результатів і досягнень. Основний принцип машинного виробництва – розкласти процес на його складові фази і таким чином послідовно вирішувати виділені та пов'язані завдання за допомогою застосування механіки, фізики, хімії і т. д., коротше кажучи, природничих наук. Цей принцип неминуче стає визначальним там, де машина перетворюється на основу виробничого процесу. При цьому технічна основа комбінованих процесів праці обумовлює і суспільну продуктивність праці.

Ось чому використання машин у виробництві йде рука об руку з утворенням наук про різні сфери реальності, з відкриттям об'єктивних законів тих процесів руху, які відбуваються в них, а також з формулюванням наукових ідей і теорій, які відкривають і формулюють ці закони, на основі яких свідомо будується суспільна практика. Використання цих відкриттів та законів для досягнення цілей людини і підвищення продуктивності праці є однією з рушійних сил промислової революції та

переходу суспільства до машинного виробництва. Ці зміни в методах виробництва викликають зміни зв'язку людей, їх взаємодії в процесі спільної діяльності.

Об'єктивна послідовність закономірно пов'язаних етапів та порядок використання машин у промисловому виробництві вимагає відповідної кооперованої праці сукупного робітника і повністю визначає її у всіх проявах. Тому кооперативний характер робочого процесу тут стає технічною необхідністю. З огляду на це, коли машина є основою виробничого процесу, виробництво може функціонувати лише під контролем безпосередньо об'єднаної або спільної праці.

Якщо в формі мануфактури поділ суспільного процесу праці є комбінацією часткових робітників, то в процесі розвитку машинного виробництва міцний, відкриталізований лад, що виник зі старого поділу праці, розкладається і відкриває дорогу безперервним техніко-технологічним змінам, які ведуть за собою метаморфози сукупної праці, робочої сили, трудових ресурсів.

Слід підкреслити, що при переході від мануфактури до машинного виробництва, революція здійснюється не тільки в технічній базі, а й у способі поділу праці. Якісні зміни відбуваються в структурі сукупного працівника або комбінованого робочого персоналу. З розвитком промислової технічної бази (наприклад, на заводі чи фабриці) м'язова сила замінюється машинами. Унаслідок цього у машинному виробництві поділ праці ґрунтується на застосуванні комбінованої різноякісної робочої сили, наприклад, некваліфікованих працівників різного віку та статі. Відбувається перетворення індивідуального виробника, який сам від початку до кінця виробляв якийсь продукт і часто сам же доводив його до споживача, в члена комбінованого виробничого персоналу, сукупного робітника.

При цьому суспільний процес праці поділяється на відособлені операції – функції окремого робітника. Часткові операції доповнюють одна одну в процесі виробництва одного і того ж продукту і виконуються окремими робітниками у необхідній послідовності. А кооперація праці передбачає її інтеграцію і комбінацію окремих самостійних специфічних функцій в єдиний процес. У формі системи машин виробнича система має цілком об'єктивну технічну базу, яку сукупний промисловий робочий застає як вже готову матеріальну умову своєї праці. Кооперація праці передбачає її інтеграцію і комбінацію, внаслідок чого трансформується суб'єкт процесу виробництва. Тому машина – це не спосіб спростити або полегшити працю робочого, не спосіб витіснити його з процесу виробництва. Це спосіб організувати його трудову діяльність особливим чином, кооперувати її у певний спосіб в єдину суспільну продуктивну силу, щоб досягти підвищення продуктивності праці за рахунок суспільної комбінації індивідуальних робочих сил.

Отже, одна технічна система історично складається на базисі ремесла і мануфактури, і зовсім інша – на базисі крупної промисловості. Розвиток машинного виробництва піднімає завісу таємниці, загадковості, яка приховувала від людей їх власний суспільний процес виробництва, і формується свідомий галузевий принцип його організації, що ґрунтується на системі наукового знання. Промислове виробництво перетворює різні галузі, що історично склалися і стихійно відокремилися у суспільному виробничому процесі, з таємниці та загадки (якими вони були досі одна по відношенню до іншої) в такі види суспільного процесу виробництва, які свідомо розкладені / розділені на планові, систематично розчленовані в залежності від бажаного корисного ефекту, послідовно пов'язані

області застосування наукового знання і законів, відкритих в кожній спеціальній галузі науки.

Отже, основний принцип крупної промисловості – розкласти всякий процес виробництва, взятий сам по собі, на його складові елементи безвідносно до руки людини і незалежно від її суб'єктивних сил, можливостей і здібностей. Виробниче застосування машин забезпечує практичне застосування науки у промисловості. Це надає виробництву ту технічну єдність і такий взаємозв'язок галузей, які дуже важливі для формування технології як науки (технознання, технаук).

Наукова технологія є знанням про те, як і в якій послідовності різні види суспільного процесу виробництва свідомо розкладаються на планові, систематично пов'язані, послідовно здійснювані, відокремлені в залежності від бажаного корисного ефекту застосування знання спеціальних наук (перш за все, природознавства) у виробництві. Наука технології відкриває ті основні форми матеріального руху, в яких діють об'єктивні закони, і в яких у той самий час відбувається продуктивна діяльність людини зі застосуванням різноманітних інструментів, знарядь, засобів. Тому технічний базис крупної промисловості постійно революціонізується на основі інтенсифікації і прискорення науково-технічного прогресу. Це змінює структуру зайнятості, кількість та якість трудових ресурсів.

Висновки. Отже, на рівні суспільного виробництва технологія – це дійсно науково обґрунтований поділ процесу виробництва на послідовно пов'язані фази, заснований на використанні машин, поділі та кооперації праці. У найзагальнішому значенні технологія – це науково обґрунтований принцип логічно послідовної побудови людської діяльності в будь-яких її формах; свідомий спосіб її організації в згоді з цілепокладанням задля досягнення мети на основі відповідних цілям засобів.

Інтенсифікація і прискорення соціальної динаміки під дією hi-tech вимагають продуманого і науково обґрунтованого узгодження, навіть збігу, людського і технологічного розвитку, а отже, і відповідних дослідницьких розробок методами соціальної філософії.

З цих позицій елементами технології є не тільки інструменти, технічні пристрої і засоби виробництва, а також знання про те, як їх застосовувати, увесь корпус наук і методів впровадження їх результатів, побудова практики на основі наукової теорії, але, звичайно ж, і люди, які певним чином взаємодіють і організовуються, кооперуються, вступають у певні відносини для спільної діяльності, співпраці.

Міждисциплінарність даної тематики визначає тенденції подальших досліджень технології і об'єднаних зусиль вчених зі сфер науки і техніки, історії та соціології, філософії і теології, етики та естетики тощо для осмислення соціальних чинників і аспектів технологічного прогресу. Такі наукові пошуки допоможуть подолати технократичні обмеження на користь гуманістичних цінностей та збалансованого суспільного розвитку.

References / Список використаних джерел

1. Michelfelder D., Newberry B., Zhu Q. 2017. Philosophy and engineering : exploring boundaries, expanding connections / Editors: Diane P. Michelfelder; Byron Newberry; Qin Zhu // *Philosophy of engineering and technology*, Volume 26. – Switzerland: Springer, 266 p. [Electronic resource]. Mode of access: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-45193-0>
2. Tidwell, A. S. D., & Smith, J. M., 2015. Morals, Materials, and Technoscience. *Science, Technology, & Human Values*, 40 (5), 687–711. doi:10.1177/0162243915577632
3. Ford, M. Rise of the Robots: *Technology and the Threat of a Jobless Future* / Martin Ford. – New York: Basic Books. 352 p. [Electronic resource]. Mode of access: https://www.uc.pt/feuc/citcoimbra/Martin_Ford-Rise_of_the_Robots
4. Virgillito, M. E., 2017. Rise of the robots: technology and the threat of a jobless future. // *Labor History*, 58 (2): 240-242. [Electronic resource]. Mode of access: <https://doi.org/10.1080/0023656x.2016.1242716>

5. Thompson, P.B., 2017. Resistance to risky technology: When are our environmental fears justified? / Paul B. Thompson // In: David M. Kaplan, ed., *Philosophy, Technology, and the Environment*. – Cambridge, Massachusetts, London, England: MIT Press, 63-81. [Electronic resource]. Mode of access: <https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262035668.003.0005>
6. Besomi, D., 1999. Harrod on the classification of technological progress. The origin of a wild-goose chase. *BNL Quarterly Review*, 208, 95–118. [Electronic resource]. Mode of access : <http://economia.unipv.it/harrod/sec-lit/besomi/bnlqr99.pdf>
7. Knyazev, V. N., 1990. Chelovek i tekhnologiya (sotsial'no-filosofskiy aspekt). Kyiv: Lybid, 175.
8. Rozin, V. M., 2006. *Ponyatie i sovremennyye kontseptsii tekhniki* [The concept and the contemporary conceptions of technology]. Moscow: RAS IPh., 255.
9. Rozin, V. M., 2012. *Tekhnika i sotsial'nost'*. Filosofskiy razlicheniya i kontseptsii. Moscow: Librokom, 304.

10. Rozin, V. M., 2016. *Tekhnika i tekhnologiya: ot kamennykh orudiy do Interneta i robotov*. Yoshkar-Ola: Povolzhskiy gosudarstvennyy tekhnologicheskii universitet, 280.
11. Kroes P., 2012. *Technical artefacts: creations of mind and matter*. Dordrecht / Heidelberg / New York / London, Springer Publ., 280.
12. Gorokhov, V. G., 2012. *Texnicheskie nauki: istoriya i teoriya (istoriya nayki s filosofskoy tochkoy zreniya)*. [Technical sciences: History and theory (the history of science from the point of view of philosophy)]. Moscow: Logos.
13. Ivanov, B. I., & Cheshev, V. V., 2010. *Stanovleniye i razvitiye tekhnicheskikh nauk* [The emergence and development of technical sciences]. Moscow: URSS, 264.
14. Stiegler, B., 1998. *Technics and Time, 1 The Fault of Epimetheus*. Stanford California: Stanford University Press, 316.

Надійшла до редколегії 05.09.18

I. Muratova, Dr. Ph. (Philosophical), Associate Professor
National technical university of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv polytechnic institute", Kyiv, Ukraine
e-mail: muratova1041@gmail.com, ORCID 0000-0001-6203-4300

SOCIAL INTERACTION AND RELATIONSHIPS OF INDIVIDUALS IN THE COMPOSITION OF TECHNOLOGY

The purpose of the article is to reveal technology as a human activity in which people engage in such interaction with each other and build such relationships and social ties that are mediated by technical means and ensures success in the process of realizing a common goal. To overcome the limitations of narrowly specialized ideas about technology, the research is based on the scientific methods and theoretical principles of social philosophy. This approach allows us to understand technology as a universal principle of social practice, not just production. The need for a philosophical reflection of the immanent connection that exists between technology and sociality is proved by the author. Therefore, the author offers understanding of technology as unity of scientific and technical means and forms of social interactions in subjective practice and objectification human intentions and goals.

The results of such research contribute to the establishment of the scientific and theoretical foundations of the practice of management of innovations and technologies with the purpose of conscious humanistic direction of scientific and technological progress.

Keywords: technology, society, social relations, interaction and relations of individuals, science, knowledge, cognition, technical means.

I. Муратова, канд. филос. наук, доц., докторант
Национальный технический университет "Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского", Киев, Украина
e-mail: muratova1041@gmail.com, ORCID 0000-0001-6203-4300

СОЦИАЛЬНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И ОТНОШЕНИЯ ИНДИВИДОВ В СОСТАВЕ ТЕХНОЛОГИИ

Раскрыта технология как человеческая деятельность, в которой люди вступают в такое взаимодействие друг с другом и создают такие отношения и социальные связи, которые опосредованы техническими средствами и обеспечивают успех в процессе реализации общей цели. Для преодоления узкоспециализированных ограничений представлений о технологии исследование основано на научных методах и теоретических основах социальной философии. Использован подход к технологии как к универсальному принципу социальной, а не только производственной практики. Доказана необходимость философского отображения имманентной связи, которая существует между технологией и социальностью. Предложено понимание технологии как единства научно-технических методов и форм социальных взаимодействий в субъективной практике и объективизации человеческих замыслов и целей. Результаты исследования будут способствовать установлению научно-практических основ практики управления инновациями и технологиями с целью сознательного гуманистического направления научно-технического прогресса.

Ключевые слова: технология, общество, социальные связи, взаимодействие и отношения индивидов, наука, знание, познание, технические средства.

УДК 1:111.852

О. Павлова, д-р филос. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
e-mail: invinover19@gmail.com, ORCID : 0000-0002-0593-1336

МІМЕЗИС І ПРОБЛЕМА СПОСОБУ СИГНІФІКАЦІЇ: ФІЛОСОФСЬКО-ЕСТЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сформульовано проблему в термінах семіотичного підходу та визначено специфіку способу сигніфікації мімезису. Застосовано семіотичний та герменевтичний підходи, які дозволяють комплексне використання інструментарію мімезису щодо розкриття проблеми породження сенсу та організації означників в логіці мімезису. Розроблено та впроваджено в навчальний процес Київського національного університету імені Тараса Шевченка робоча програма навчальної дисципліни "Естетика", що входить до освітньої програми "Філософія" для спеціальності 6.020301 Філософія освітнього рівня бакалавр. Розкрито спосіб сигніфікації мімезису через визначення співвідношення означника, означуваного та референта. Отримані результати дозволяють стверджувати, що розробка семіотичного підходу виявляє можливість удосконалення естетичної складової професійної підготовки філософів у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Ключові слова: мімезис, спосіб сигніфікації, семіотичний підхід, естетика, означник, означуване, референт.

Вступ. Спосіб сигніфікації, тобто співвідношення сигніфіката, сигніфіканта та референта, в різних культурно-історичних парадигмах (або режимах сигніфікації, в термінології С. Леша) не є сталим станом речей, а має власну історичну динаміку. Його структурні елементи можуть займати різні позиції по відношенню один до одного, доходити до суперечки в окремих випадках та перебувати у семантичному зсуві. Під останнім ми ро-

зуміємо таку зміну означення, що потребує нового способу організації означників (тобто не тотожності попередньому їх порядку), а також нового способу їх співвідношення з означуванням.

Логіка семантичного зсуву може бути, на нашу думку, проясненою лише в логіці трансформації культурних парадигм. Саме тому С. Леш правомірно, на нашу думку, визначає останній також як "режим сигніфікації" [4].

© Павлова О., 2018